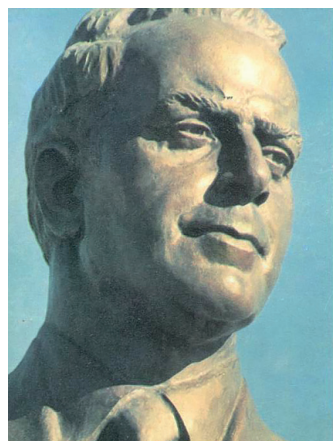

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

J. Aliyev

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

27 avqust
2025-ci il,
çərşənbə
№ 151 (6978)
Qiyməti
60 qəpik

Kəlbəcərə qayıdış - ədalətin təntənəsi

ILHAM
YOU ARE GREAT
J. Aliyev

**Donald Tramp:
İlham Əliyev
böyük
LİDERDİR!!!**

**Ölkəsinin
hekayəsini
yaradan
LİDER...**

ILHAM
YOU ARE A
GREAT LEADER
DONALD
J. Aliyev

➔ Bax səh. 2

11 su elektrik stansiyası...

➔ Bax səh. 3

➔ Bax səh. 4

Büdcə-maliyyə sahəsində islahatların yeni hədəfləri

➔ Bax səh. 3

**Viza
prosedurları
sadələşdirilir**

➔ Bax səh. 4

**"3+3" formatı
yenidən
gündəmə
gəlir**

➔ Bax səh. 5

**200 ildən
çox tarixi
olan imperiya
siyasəti**

➔ Bax səh. 6

Fransa hökuməti böhran astanasında

➔ Bax səh. 7

Sülh gecikəcək?

➔ Bax səh. 7

Mübariz ABDULLAYEV

Qısa müddətdə işğaldan azad olunan bütün ərazilərdə olduğu kimi, Kəlbəcərdə də böyük işlər görülüb, yaşayış

Kəlbəcər “yaşıl enerji”nin cəlbedici bölgəsinə çevrilir

roaqrəqatlar zərərli maddələrin suya qarışmasının qarşısını almaqla yanaşı, onun keyfiyyət göstəricilərində heç bir dəyişiklik etmədən suyu aşağı axarda yenidən çaya qaytarır.

Son 3 ildə nəhəng enerji quruculuğu

miilyon kubmetr təşkil edəcək ki, bununla da il ərzində 23 min ton karbon qazının atmosfərə atılmasının qarşısı alınacaq. Eləcə də, gücü 5 MVt olan “Çaykənd” KSES Tərtər çayının üzərində yeni yaradılmış baş suqəbuledicidən 8 min 500 metrlik derivasiya borusu ilə gələn su ilə təchiz olunur. Təxminən 7 min nəfəri ekoloji təmiz “yaşıl enerji” ilə təmin edəcək stansiya “ətraf mühitə dost texnologiyalar” tətbiq ediləcək. Stansiya il ərzində

Kəlbəcər “yaşıl investisiyalar” üçün zəngin rayondur

laşdırılan külək elektrik stansiyası layihəsi reallaşmaqdadır, digər stansiyaların tikintisi üzrə qismətləndirməkdə davam edir. Bu, ölkəmizdə bərpa olunan enerji mənbəyi kimi bərpaolunan enerjinin əsas ünvanlarından biri olan Kəlbəcərin strateji əhəmiyyətinin göstəricisi olmaqla bərabər, rayonun “yaşıl investisiyalar” üçün mühüm cəlbəedici imkanlarını göstərir.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda KSES-lərin sayı 38-ə çatıb

38-ə, ümumi gücü isə 307 MVt-a çatmış olur. Sistemli şəkildə istismar olunan bu stansiyalar artıq iqtisadiyyata, “yaşıl enerji”nin genişlənməsinə, ətraf

Ötən dövr ərzində “AzərEnerji” Kəlbəcərdə bir neçə ünvanda kiçik su elektrik stansiyasını yenidən quraraq istismara verib. Belə ki, 2022-ci ildə 4,4 meqavat gücündə “Kəlbəcər-1” istismara verilib ki, Lev çayı üzərində inşa olunan bu stansiya “yaşıl enerji” zonası konsepsiyasına uyğun olaraq, ekoloji cəhətdən təmiz enerji istehsal edir və Azərbaycanın ümumi enerji sisteminə qoşulub. Bundan başqa, 2023-cü ildə istifadəyə verilmiş 8,33 meqavat gücündə “Çıraç-1”, 3,6 meqavat gücündə “Çıraç-2”, 6,33 meqavat gücündə “Qamışlı”, 5,3 meqavat gücündə “Soyuqbulaq” və 3,4 meqavat gücündə “Meydan” KSES-

Ötən il sentyabrın 2-də Prezident İlham Əliyevin Kəlbəcər də “Zar” KSES-in açılışını edib “Toğanalı” KSES hidroenerji sisteminə qoşulub. “Zər” və “Toğanalı” KSES-lərdə ümumilikdə 25 milyon kilovat-saatadək hidrogenin istehsal edilir ki, bu da 5,5 milyon kubmetr təbii qazə qənaət edilməsi, 10 mindən çox karbon emissiyasının qarşısının alınması deməkdir.

Beləliklə, “Aşağı Vəng”, “Nadixanlı” və “Çaykend” stansiyalarının açılışı ilə Kəlbəcərdə 11-ə çatan KSES-lər bu rayonun “təmiz enerji” mərkəzi kimi geoiktisadi gücünü əks etdirir.

mühitin qorunmasına öz töhfəsi-
ni verəcək. Yeri gəlmişkən, in-
diyə qədr su elektrik stansiya-
larında 1,5 milyard kVtS “yaşıl
enerji” istehsal olunub ki, onla-
rın 22 faizi azad ərazilərin payı-
na düşür. Yaxın illərdə bu bül-
gədə təkcə KSES-lərin qoyuluş
gücünün 500 MvT-a, illik isteh-
sal həcmi isə 1,5-1,8 milyard
kilovat-saata çatacağı proqnoz-
laşdırılır.

laşdırılır. Bu isə 500 milyon kubmetrdən çox təbii qaza qənaət edilməsi, 750 min ton həcmində karbon dioksit emissiyasının azaldılması deməkdir. Bütün bu göstəricilər bir daha Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun "yaşıl enerji" zonası kimi potensialının artdığını təsdiqləyir.

E.C Θ F Θ RL

Büdcə-maliyyə sahəsində islahatların yeni hədəfləri

“Rəqəmsal dövlət maliyyəsi”ndə bütün büdcə məlumatları əks etdiriləcək

Maliyyə Nazirliyi yaxın 3 ay ərzində “Rəqəmsal dövlət maliyyəsi” informasiya sisteminin əsasnaməsinin layihəsinin hazırlayaraq hökumətə təqdim edəcək. Eyni zamanda, dövlət orqanlarının, dövlət büdcəsindən maliyyə vəsaiti alan dövlət mülikiyyətində olan və paylarının nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin, dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslərin və digər təşkilatların maliyyə sənədlərinin elektron qaydada mübadiləsinin təmin edilməsi məqsədilə yeni təkliflər paketi hazırlanacaq. Habelə adıçəkilən təşkilatların illik və ortamüddətli dövr üzrə büdcə layihələrinin və proqnozlarının, habelə gəlir və xərc smetalarının icra vəziyyətinin monitorinqi və icra göstəricilərinin təhlili qaydaları layihəsi tərtib olunacaq. Digər bir məqam dövlətə məxsus səhmdar qurumların və publik hüquqi şəxslərin xalis mənfəətinin bölüşdürülməsi və dividend siyasətinin ümumi parametrlərinin hazırlanmasıdır. Həmin qurumların hər birinin fəaliyyətinin monitorinqi məqsədilə xüsusi müşahidə sistemi yaradılacaq. Belə ki, dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin istifadəsi, büdcə sşudaları, dövlət sifarişilə həyata keçirilən layihələr, subsidiya və subvensiyaların dövlət xəzinədarlığı vasitəsilə ünvanlı icra edilməsi və bütün bank hesabları barədə məlumatları Maliyyə Nazirliyi yanında Dövlət Xəzinədarlıq Agentliyi tərəfindən müşahidə mexanizmi yaradılacaq ki, dövlət maliyyəsinə hansısa nöqsan olduqda dərhal müdaxilə ediləsin.

Maliyyə Nazirliyinə (MN) qurumun fəaliyyət istiqamətlərinə aid olan sahələrdə maliyyə vəsaitlərinin hərəkəti ilə bağlı daha müasir alətlərin tətbiq olunması məqsədilə “Rəqəmsal dövlət maliyyəsi” informasiya sisteminin yaradılması təpşirilib. “Rəqəmsal dövlət maliyyəsi” elektron resurslarına bütçə və fiskal sahələrlə bağlı bütün detallı və zəruri məlumatlar və alt-məlumatlar toplanacaq. Belə ki, bütçə, vergi, gömrük, dövlət rüsumu, dövlət müliyyəsinə olan və payların və səhmlərinin nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslər və dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslər üzrə dividendlərin və digər bütçə daxilomalarının, habelə audit, mühasibat uçotu, dövlət maliyyə nəzarəti, dövlət xəzinədarlığı, dövlət borcu sahələrinin və maliyyə öhdəliklərinin hərəkəti üzrə ən kiçik informasiyalar bu resurslarda yerləşdiriləcək. Əsas məqsəd bu bazada yerləşən maliyyə-fiskal bütçə hərəkətlərinin şəffaf izlənməsi və nəticədə səmərəli idarəetmə arxitekt-

**Dövlət maliyyəsinin
səmərəli idarə edilməsi ilə
bağlı əlavə tədbirlər
büdcə vəsaitlərinin
xərclənməsində
şəffaflığı gücləndirəcək**

Ştat vahidləri və əməkhaqqı sistemlərinin maliyyə ekspertizası aparılacaq

Bundan başqa, dövlət vəsaiti hesabına mal, iş və xidmətlərin satın alınması elektron müqavilələr əsasında həyata keçirilməklə, bütün müqavilələr elektron qaydada bağlanılacaq. Dövlət vəsaiti hesabına həyata keçirilən dövlət investisiya layihələrinin və digər infrazirukturalayihələrinin isə maliyyə ekspertizası aparılacaq. Həmçinin, büdcə təşkilatları və digər hüquqi şəxslərdə (eləcə də publik hüquqi şəxslər) maliyyə strukturu, ştat və hidrləri və əməkhaqqı sistemlərinin maliyyə ekspertizası həyata keçiriləcək. Məqsəd hansısa qurumda artıq və ya süni ştat vahidinin saxlanması n qarşısını almaqdır.

Maliyyə Nazirliyi öz mandatı-

Açıq büdcə siyasəti faydasını verir

Qeyd edək ki, ölkəmizdə şəfəf və hesabətli büdcə, səmərəli maliyyə idarəetmə sistemi maliyyə orqanlarının əsas məqsəd və prinsiplərindən biridir. Azərbaycan son illərdə dövlət maliyyəsinin idarə olunmasında şəffafılıq göstəricisi kimi mühüm alətlərə üstünlük verərək maliyyə siyasətini xeyli təkmilləşdirib. Belə ki, büdcə məlumatlarının ictimaiyyətlə əlaqəliyi (Open Budget Index), büdcə prosesində ictimai iştirakçılıq səviyyəsi (Public Participation), qanunverici hakimiyyət orqanı və ali audit orqanının rolu və fəaliyyəti (Budget Oversight) meyarları sahəsində kifayət qədər müsbət nəticələr əldə olunub.

Eləcə də, maliyyə orqanı tərəfindən hər il ilkin büdcə bəyanatının açıqlanması, büdcə layihəsinin funksional təsnifatı, Vətəndaşın Büdcə Bələdçisinin hazırlanması və ictimaiyyətə təqdim edilməsi, dövlət büdcəsinin icrasına dair aylıq, yarımillik və illik hesabatların açıqlanması, dövlət büdcəsinin icrasına dair audit hesabatı maliyyə-büdcə nəzarəti siyasətinin son illərdə təkmilləşdirməsinin mühüm göstiricisi hesab edilə bilər.

Azərbaycan Beynəlxalq Büdcə Tərəfdaşlığı Təşkilatının (International Budget Partnership) tövsiyələri əsasında özünün maliyyə sistemini daha da təkmilləşdirir.

Hazırda icra olunan 2025-ci ilin dövlət büdcəsi layihəsi də dövlət maliyyəsinin idarə olunması sahəsində bir sıra fasilələri, həmçinin "Açıq Bütçə Sorğusu"nun metodologiyasına uyğun olaraq, ictimaiyyətə açıqlıq metodologiyası və şəffafılıq prinsiplərinin təmin olunması məqsədi ilə hazırlanıb. Möhz bunun notəsidir ki, son iki ildə açıqlanan "Açıq Bütçə İndeksi" hesablatlarında Azərbaycan öz göstəricilərini yaxşılaşdırıb. Respublikamız ölkələr

adekvat büdcə açıqlığına malik ölkələr qrupunda yer alır. Azərbaycan, həmçinin, dövlət maliyyəsinin idarə olunmasında Dünya Bankının "Dövlət Xərcləri və Maliyyə Hesabatlılığı", Beynəlxalq Valyuta Fondundan "Fiskal Şəffaflığın Ön Yaxşı Təcrübələri Məcəlləsi", "Lima Bəyannaməsi", İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatından "Fiskal Şəffaflıq üzrə Ön Yaxşı Təcrübələr" və "Fiskal Şəffaflıq üzrə Qlobal Təşəbbüs"ünə önəm verərək maliyyə sənədi tərtib edir. Yeri gəlmişkən, yaxın günlərdə hökumətə təqdim oluna-caq 2026-cı ilin büdcə layihəsi də həmin nümunəvi modelə əsaslanı-caq.

Beləliklə, yuxarıda qeyd edilən detalların hər biri dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitlərin hər birinin manatının təyinatı üzrə səmərəli xərclənməsinin təmin edilməsi, büdcə nəzarəti prinsiplərinin gücləndirilməsi və dövlət maliyyəsinin xərc aktlarının hesabathlılığı və şəffaflığının tamamilə təmin olunmasıdır.

E.C ∂ F ∂ RL

Prezident İlham Əliyevin avqustun 22-də Türkmənistana səfəri və Türkmənistan, Azərbaycan və Özbəkistan arasında yüksək səviyyəli görüşün keçirilməsi mühüm siyasi və regional əhəmiyyət daşıyır. Üç qardaş türk dövlətinin siyasi liderlərinin yüksək səviyyəli görüşündə verilən bəyanatlar Mərkəzi Asiya və Cənubi Qafqaz regionları arasında siyasi-iqtisadi, humanitar müttəfiqliyin gündəliyini formalaşdırır. Səfər çərçivəsində liderlərin iştirakı ilə imzalanan sənədlər isə iki region arasında geosiyasi, iqtisadi və humanitar-elmi-mədəni əməkdaşlığın inkişafında yeni perspektivlərin yollarını əks etdirir. Həmin sənədlər arasında qəbul edilən “Azərbaycan Respublikasının, Türkmənistanın və Özbəkistan Respublikasının Birgə Bəyanatı” isə strateji yol xəritəsi olmaqla, üçtərəfli müttəfiqliyin hüquqi çərçivəsini müəyyənləşdirir.

Bakı, Aşqabad və Daşkənd çoxistiqamətli iqtisadi əməkdaşlığın yeni strateji prioritetlərini müəyyənləşdirdi

Enerjinin yeni sxemi - Cənub Qaz Dəhlizində birgə ixrac planları

Üç qardaş dövlətin tərəfdaşlıq gündəliyində əsas prioritetlərdən biri enerji, nəqliyyat və logistika infrastrukturunu imkanlarını vahid zəncirdə birləşdirməkdir. Hazırda Azərbaycan və Türkmənistanın sıx tərəfdaşlığı Xəzərdə birgə neft-qaz sahəsində nümunəvi platformaya çevrilməkdədir. İki il əvvəl Aşqabadda imzalanan “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkmənistan Hökuməti arasında Xəzər dənizində “Dostluq” yatağının karbohidrogen resurslarının birgə kəşfiyati, işlənməsi və mənimlənməsi haqqında Anlaşma Memorandumu” birgə əməkdaşlıq üçün möhkəm təməl qoyub və bu istiqamətdə fəal işlər aparılır.

Azərbaycan və Türkmənistan bir neçə aydır ki, qazın Qərb ixrac marşrutu ilə nəqlini həyata keçirir. Belə ki, Türkmənistandan Azərbaycan vasitəsilə Türkiyə qaz nəqlinin başlanması sayəsində regionda enerji mübadiləsinin yeni sxeminin hüquqi-iqtisadi əsası formalaşmışdır. Türkmənistan qazı Bakı-Tbilisi-Ərzurum vasitəsilə qardaş ölkəyə nəql olunur ki, bu da türkmən qazının artıq Cənub Qaz Dəhlizi sistemində inteqrasiyasına zəmin yaratmaqdadır. Çünki hazırda Türkiyəyə nəql edilən 2 milyard kubmetr qazın həcmindən gələcəkdə artırılması nəzərdə tutulur ki, bu da tədarük olunacaq yanacağın Avropa regionlarına nəqli deməkdir. Bakı və Ankara regionda əsas aktor kimi geosiyasi mövqelərindən istifadə edərək Türkmənistan qazını Avropaya çatdırmaqda möhkəm iradəyə malikdir. Rusiya-Ukrayna müharibəsi nəticəsində Avropanın enerji problemi ilə üzləşdiyi bir zamanda alternativ yollar axtarırlarından biri kimi Türkmənistan qazının Avropaya çatdırılması ssenarisi əsas yer tutur. Bunu qardaş ölkənin enerji naziri A. Bayraktar da diqqətə çatdırıb. Onun fikrincə, türkmən qazı layihəsi Türkiyənin təchizat zəncirinin təhlükəsizliyini təmin etməsinə dəyənəqli mənbə olmaqla bərabər, Avropanın enerji təchizatının təhlükəsizliyinə də mühüm töhfə verə bilər.

Həmçinin, Azərbaycan və Özbəkistan regionda yeni enerji formatının yaradılması istiqamətində qətiyyətli çalışır. Gələcəkdə türkmən qazı ilə yanaşı, özbək qazının da Azərbaycan üzərindən Cənub

Qaz Dəhlizi vasitəsilə Avropaya nəqli reallaşsın. Xəzər regionu Asiya və Avropanın əsas qaz istehlak bazarlarına daha yaxındır və bu baxımdan Xəzər regionunun qaz tədarükçüləri olan Türkmənistan, Özbəkistan, Azərbaycan ehtiyac daha artır. Xəzərə zəngin yanacaq mənbəyi kimi xüsusi önəm verən Avropa İttifaqı məhz Azərbaycanın liderliyi sayəsində bölgənin digər ölkələrini də Cənub Qaz Dəhlizinə qoşmağa çalışır. Bu hadisə isə geosiyasi əhəmiyyət daşımaqla

Azərbaycan-Türkmənistan-Özbəkistan arasında enerji sistemlərinin qarşılıqlı əlaqələndirilməsi önəmli yanacaq nəqli ilə yanaşı, “yaşıl enerji” sahəsində də əməkdaşlıq üçün möhkəm zəmin yaradır. Hazırda Azərbaycan və Özbəkistan hökumətləri arasında “yaşıl enerji”nin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında sənəd mövcuddur. Belə ki, Azərbaycan və Özbəkistan Qazaxıstan da daxil olmaqla Mərkəzi Asiya günəş və külək elektrik stansiyalarından alınan “təmiz” elektrik enerjisinin körpü rolunu oynayacaq Azərbaycan ərazisindən keçməklə Avro-

pa nəqlində yekun niyyət sənədi imzalanıb. Bu sənəd beynəlxalq əhəmiyyətli hüquqi istinad olmaqla, Mərkəzi Asiya-Azərbaycan-Avropa formatının təsis edilməsini təmin edəcək. Sənəd bərpaulunan enerji mənbələri, enerji sənədliliyi, hidrogen, enerji infrastrukturunu, həmçinin rəhbər komitə və işçi qrupunun yaradılması kimi məsələləri əhatə edir. Mərkəzi Asiya digər ölkəsi olan Türkmənistanın da bu alyansa qoşulmaq məsələsi reallaşıb. Türkmənistan həm də Xəzəryanı ölkədir və dənizdə külək və günəş enerjisi resursları kifayət qədər böyükdür. Eyni zamanda, “Mərkəzi

Azərbaycanın tranzit ölkə kimi həm mövqeyini artıracaq, həm də tranzit gəlirləri əldə etməsinə səbəb olacaq. Bu layihə regiondakı çoxistiqamətli enerji inteqrasiyasına yeni şəxə əlavə etməklə iki Asiya ölkəsinin də Şərq-Qərb enerji bloklarında birləşməsinə yol açmış olur. Türkmənistan-Özbəkistan-Azərbaycan enerji ittifaqının formalaşması isə Türk ailəsinin iqtisadi hədəflərinə çatmaqda əlavə potensiallarını səfərbər olunması deməkdir.

Orta Dəhlizdə ortaq qərarlar

Cənubi Qafqaz ilə Mərkəzi Asiya arasında əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə tökan verən mühüm amillərdən biri də kommunikasiyaların əlaqələndirilməsidir. Nəqliyyat-logistika sahəsində son illərdə artan tələbatlar ölkələr arasında Orta Dəhlizə inteqrasiyanı daha da gücləndirir. Özbəkistan və Türkmənistan bu qovşaqda əsas coğrafi hüdudlar

dan biri kimi yer alır. Çindən başlayaraq Mərkəzi Asiya ölkələri və Xəzər dənizi üzərindən Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə ərazisindən keçməklə Asiyayı Avropa ilə birləşdirən və ticarət əlaqələri üçün mühüm artırıya çevrilən Orta Dəhliz hər iki ölkə üçün strateji əhəmiyyət daşıyır. Özbək hökuməti özünün dəmir yolu infrastrukturlarının

yenilənməsi, yeni tranzitlərin əlaqələndirilməsi istiqamətində səylə çalışmaqdadır. Həmçinin, Avropa ilə Asiya arasında yaradılan yeni rəqəmsal dəhlizin - “Rəqəmsal İpək Yolu” (Digital Silk Way) layihəsində də Özbəkistan Azərbaycanın yaxın tərəfdaşıdır.

Artıq bu prosesə Türkmənistan da qoşulur, son aylarda Azərbaycan və Türkmənistan arasında Orta Dəhlizin səmərəliliyinin artırılması istiqamətində fəal

deyilir ki, tərəflər iqlim dəyişikliyiinin nəticələrinin yumşaldılması və ona adaptasiya, ekoloji risklərlə mübarizə, biomüxtəlifliyin qorunması, ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində ümumi layihə və proqramların təşviqi, regional və beynəlxalq platformalar çərçivəsində üç ölkənin ümumi maraqlarına cavab verən birgə təşəbbüslər üzrə əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsinə çalışacaq. Bu, ona dəlalət edir ki, iqlim sahəsində əməkdaşlığın bir qolu kimi Türkmənistanın “təmiz enerji” ittifaqında yer alması gözlənilir.

Beləliklə, böyük karbohidrogen tədarükçüləri olan 3 türk dövləti önəmli enerjiyi kompensasiya edə biləcək “yaşıl enerji” potensialını qlobal bazarlara çıxarmaqda dayanıqlı ixracatçı mövqelərini artırmış olacaq.

əməkdaşlıq müşayiət edilir. 2024-cü ildə iki ölkə arasında yük daşımalarının həcmi 2 milyon tonu ötüb ki, bu da Orta Dəhlizdə daha sıx mübadilələrin intensivliyini göstərir. Hazırda Xəzər dənizi hövzəsində Azərbaycan limanlarına daxil olan və Türkmənistan bayrağı altında üzən 10-a yaxın (2 ədəd RoRo, 5 ədəd tanker və 3 quru yük gəmisi) gəmi fəaliyyət göstərir. Daşımaları stimullaşdırmaq məqsədilə Türkmənistan bayrağı altında üzən gəmilərə münasibətdə liman yığımlarına Bakı Limanı tərəfindən birtərəfli qaydada güzəşt tətbiq edilib. Eyni zamanda, Bakı gəmiqayırma zavodunda Türkmənistan şirkətinə məxsus “NT Flagman” üçyaxqlı üzən qurğunun gövdə bloklarının və ayaqlarının birləşdirilməsi, eləcə də hərəkətverici sistemləri və yükqaldırma kranlarının əsaslı təmir olunması işləri müvəffəqiyyətlə tamamlanaraq sifarişçiyə təhvil verilib.

Bu amillər Aşqabad, Daşkənd və Bakı arasında Orta Dəhliz quruluşunun inkişaf etdirilməsinə və bu coğrafiyanın etibarlı güclü tranzit logistikalarının mərkəzinə çevrilməsinə səbəb olacağını şərtləndirir.

ELBRUS CƏFƏRLİ

Viza prosedurları sadələşdirilir

“Formula 1” yarışına gələn əcnəbilər “ASAN” viza əldə edəcəklər

2025-ci ildə Bakı şəhərində keçiriləcək “Formula 1” yarışına gələn əcnəbilər viza rejiminin sadələşdirilməsi üçün tapşırıqlar verilib. Belə ki, Dövlət Miqrasiya Xidməti Azərbaycanın uçuşlar həyata keçirən aviasiya şirkətlərinə “Formula 1” yarışına gələn əcnəbilər viza rejiminin sadələşdirilməsi üçün tapşırıqlar verilib. Belə ki, Dövlət Miqrasiya Xidməti Azərbaycanın uçuşlar həyata keçirən aviasiya şirkətlərinə

həmin imzaladığı müvafiq sərəncama əsasən, müvafiq təşkilatlara viza rejiminin sadələşdirilməsi üçün tapşırıqlar verilib. Belə ki, Dövlət Miqrasiya Xidməti Azərbaycanın uçuşlar həyata keçirən aviasiya şirkətlərinə

həmin imzaladığı müvafiq sərəncama əsasən, müvafiq təşkilatlara viza rejiminin sadələşdirilməsi üçün tapşırıqlar verilib. Belə ki, Dövlət Miqrasiya Xidməti Azərbaycanın uçuşlar həyata keçirən aviasiya şirkətlərinə

həmin imzaladığı müvafiq sərəncama əsasən, müvafiq təşkilatlara viza rejiminin sadələşdirilməsi üçün tapşırıqlar verilib. Belə ki, Dövlət Miqrasiya Xidməti Azərbaycanın uçuşlar həyata keçirən aviasiya şirkətlərinə

prosedurlarının sadələşdirilməsi barədə “Formula One Management Limited” Şirkətinə, Beynəlxalq Avtomobil Federasiyasına və xarici ölkələrin müvafiq orqanlarına məlumat verəcək. “Formula 1” yarışlarının beynəlxalq təşkilatçıları olan “Formula One Management Limited” Şirkəti və Beynəlxalq Avtomobil Federasiyası isə müvafiq qaydalara uyğun olaraq akkreditasiya və keçməni təsdiq edən akkreditasiya kartı və digər sənədlərin verilməsini təmin edəcək. Azərbaycanın səfər edəcək əcnəbilərə “ASAN Vi-

za” sistemi vasitəsilə elektron viza almaq imkanı yaradılacaq. Sadələşdirilmiş viza barədə məlumat və prosedurlar Azərbaycanın xarici ölkələrindəki səfirliklərinin və konsulluqlarının internet informasiya ehtiyatlarında yerləşdiriləcək. Dövlət başçısının tapşırığına əsasən, Bakı Şəhər Halqası Əməliyyat Şirkətində akkreditasiyadan keçməni təsdiq edən akkreditasiya kartı, “Formula 1” yarışına bilet, o cümlədən elektron bilet və ya biletin əldə olunmasını təsdiq edən sənədlər də qısa dövr ərzində öz həllini tapacaq.

“ASAN Viza” xarici turistlər üçün asan giriş qapısıdır

Qeyd edək ki, Azərbaycan hökuməti xarici turistlərin gəlişini stimullaşdırmaq üçün asan viza rejimini təmin edib. Dövlət başçısının 2016-cı il 1 iyun tarixli “Elektron vizaların verilməsi prosedurunun sadələşdirilməsi və “ASAN Viza” sisteminin yaradılması haqqında” fərmanı ilə “ASAN Viza” sistemi yaradılıb. 2017-ci ildən fəaliyyət göstərən “ASAN Viza” sistemi vasitəsilə verilən elektron vizaların rəsmiləşdirilməsi proseduru həyata keçirilir. Əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər “www.evi-

sa.gov.az” internet sahifəsinə daxil olaraq bu prosedurları çox rahatlıqla həyata keçirirlər. Sistem vasitəsilə əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər elektron vizanı 3 addımla (müraciət et, ödəniş et və e-vizanı yüklə) əldə edirlər. “ASAN Viza” sistemi üzərindən qeyri-iş və bayram günlərindən asılı olmayaraq 3 saat ərzində sürətləndirilmiş viza rəsmiləşdirilməsini təmin etməklə mümkündür.

Bütün bu viza təşviqləri

lar üçün olduqca maraqlıdır və bir neçə ildir ki, bu

Viza təşviqləri turizmin və biznesin inkişafını motivasiya edir

beynəlxalq yarışa iştirak etmək üçün ölkəmizə səyahət edən turistlərin sayı artır. Viza rejiminin asanlaşdırılması və sadələşdi-

ri məqsədilə viza rejiminin sadələşdirilməsi isə bu axını bir qədər artırır. Bu baxımdan asan vi-

Bütün bunlar bir daha onu təsdiqləyir ki, Azərbaycan beynəlxalq idam yarışlarına tamaşa etmək üçün gələn turistlərin viza məsələlərinə ən effektiv və faydalı

Xarici turistlər Bakıda qaldıqları müddətdə xərclədikləri pullarla turizm və xidmət sektoruna, eləcə də digər iqtisadi sahələrə gəlir əldə etmə şansı yaradırlar.

Sadələşdirilmiş viza rejimi, həmçinin, kiçik sahibkarlıq və biznes icması üçün yeni fürsət olmaqla, onların da marağını yüksəldir. Eyni zamanda, bu

yarışa gələn xarici qonaqlar arasında nüfuzlu investorlar, biznes təmsilçiləri də yer alırlar, onlar bu səyahətdən bir iqtisadi fürsət

asan qaydalar yaradıb. Bu, xarici turistlərin Azərbaycanda biznes və investisiya mühiti ilə tanış olmaqla yanaşı, xidmət və ticarət sektorlarında öz partnyorları ilə təmas qururlar. Bir çox hallarda kəşfiyyat xarakteri daşıyan bu səfər və görüşlər uğurlu biznes sövdələşmələri, müştərilər ticarət layihələrinin həyata keçirilməsinə kömək edir.

Bütün bunlar bir daha “Formula-1” yarışının uğurlu layihə kimi turizm və qeyri-neft sektorunun inkişafı, sərmayələrin

cəlb olunması baxımından olduqca önəmli göstərir.

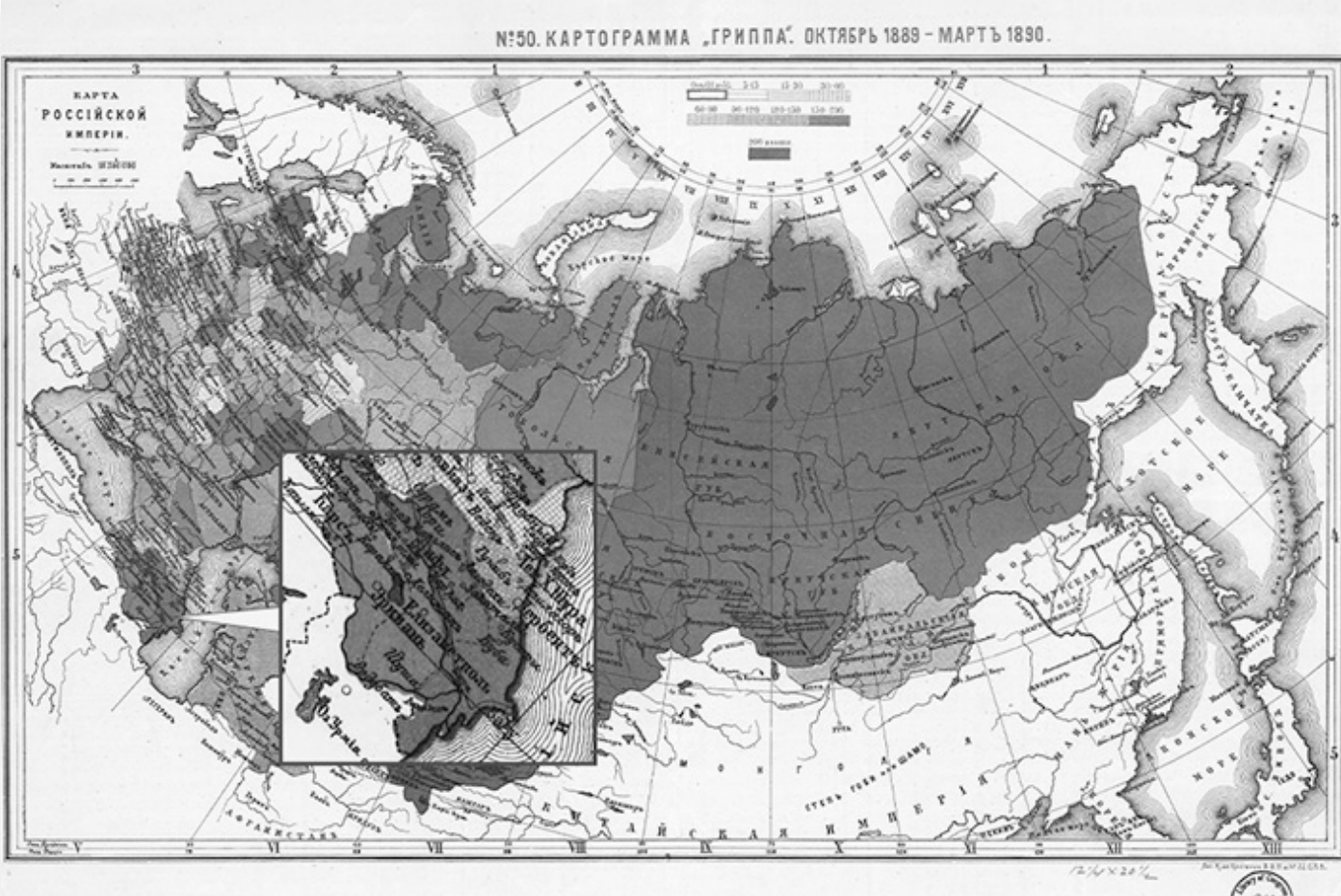
E.CƏFƏRLİ

200 ildən çox tarixi olan imperiya siyasəti

Sürətli transformasiyalar dövründə yaşayırıq. O cümlədən keçmiş eybəcər qalığı olan müstəmləkə rejimlərinin, imperiyaların çökməsi günümüzün reallıqları sırasındadır. Bununla belə, bəzi dövlətlər zamanın axarına qarşı çıxmaqla özlərinin imperiya ambisiyalarından geri çəkilmək istəmirlər. Qonşu Rusiyanın Ukraynaya qarşı müharibəyə başlaması, postsovet məkanında yerləşən ölkələrə münasibətdə açıq-aşkar qərəz, bitib-tükənməyən ambisiyalar sərgiləməsi bunun təzahürüdür.

İmperiya təfəkküründən yaranan qəzəb

Son vaxtlar Azərbaycan da Kremlin imperiya təfəkküründən yaranan qərəzli davranışlarına hədəf olan dövlətlər sırasında yer alır. Əslində, rəsmi Moskvanın ölkəmizə münasibətdə qərəzli fəaliyyətlər ortaya qoymasının heç bir məntiqi əsası və izahı yoxdur. Belə fəaliyyətlər iki ölkə arasında 2022-ci il 22 fevral tarixində imzalanan “Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti haqqında” Bəyannamənin ruhu ilə ziddiyyət təşkil edir. Həmin sənəddə münasibətlərin qarşılıqlı maraqlar və mehriban qonşuluq prinsipləri əsas götürülməklə inkişaf etdirilməsi nəzərdə tutulur. Azərbaycan qonşuluq prinsipindən çıxış etməklə sənəddə yer alan müddəalara sadıqlıq ortaya qoysa da, Rusiya tərəfindən adekvat olmayan fəaliyyətlər sərgilənir. Buna aid çoxlu sayda misallar göstərmək mümkündür. Ötən il dekabrın 25-də Bakıdan Qroznaya uçan “Azərbaycan Hava Yolları”na məxsus təyyarə Aktaudan 3 kilometr aralıda qəzaya uğrayıb. Verilən məlumatlara görə, təyyarə Qroznı səmasında hücumə məruz qalıb və ciddi zədə alıb, yaxın aeroportlara enməyə icazə verilmədiyindən Aktau limanına üz tutub. Rusiyanın rəsmi dairələri isə hələ də susqunluq göstərir və mülki təyyarənin vurulmasına görə məsuliyyət daşıyanları çəzalandırmamağa, təzminatlar ödəməyə tələsmir, Azərbaycan tərəfinin müraciətlərinə səmimiyyətdən uzaq cavablar verir. Eyni zamanda, Rusiyanın ayrı-ayrı şəhərlərində, o cümlədən Yekaterinburqda, Voronejdə və digər ünvənlərdə miqrasiya qaydalarının möhkəmləndirilməsi bəhanəsi ilə azərbaycanlılara qarşı total hücumlar başlayıb. Soydaşlarımız müxtəlif bəhanələrlə sıxışdırılır, təqib edilir, həbsə alınır və yaxud öldürülür. Bütün bunların konkret hansı cinayətlərə görə edildiyi isə izah olunmur.

Eyni zamanda, Rusiya silahlı qüvvələri Azərbaycanın Ukraynadakı enerji obyektlərini hədəfə alıb. Əvvəlcə Azərbaycan qazını Ukraynaya ixrac edən Transbalkan boru kəmərinə ziyan vuruldu. Bundan sonra avqustun 8-də Ukraynanın Odessa vilayətində SOCAR-a məxsus obyektə pilotsuz uçuş aparatları ilə hücum təşkil edildi. Eyni obyektə hücumlar bugünlərdə yenidən təkrarlanıb. Belə ki, avqustun 18-nə keçən gecə sözügedən neft bazası “Şahed” tipli PUA-ların silsilə hücumuna məruz qalıb. Verilən məlumatlara görə, bir neçə birbaşa zərbdən sonra ərazidə yanğın baş verib. Nəticədə 17 ədəd yanacaq çəni, nasosxana binası, operator və texniki otaqlar, eləcə də çəki montaqələri zədələnib, ərazinin hasarı dağıdılıb. Rusiya silahlı qüvvələrinin SOCAR-ın obyektlərinə PUA-larla çoxsaylı hücumlar həyata keçirməsi birbaşa müharibə cinayətləridir. Beynəlxalq konvensiyalara əsasən müharibələr zamanı mülki infrastrukturun məqsədlili şəkildə dağıdılması yolverilməzdir. Ancaq imperiya təfəkküründən çıxış edən Rusiya Azərbaycanın Ukraynanın cəlb olunduğu müharibəyə fərqli yanaşma sərgiləməsinə sinirə bilmir. Məlumdur ki, özü də müstəqilliyinin ilk illərində ədalətsiz müharibəyə cəlb olunan, torpaq itkilərinə məruz qalan Azərbaycan Ukraynanın ərazi bütövlüyünü

dəstəkləyir. Həmçinin respublikamız humanizm prinsipindən çıxış etməklə Ukraynaya humanitar yardımlar göndərir. İmperiya təfəkkürlü Rusiyanı qəzəbləndirən amillərdən biri də məhz budur. Şimaldan gələn siqnallardan aydın olur ki, rəsmi Moskva postsovet məkanında yerləşən dövlətlərin Ukraynaya dəstək verməsinə heç cür sinirə bilmir və onları çəzaləndirməyə üçün ön çirkin vasitələrə əl atmaqdan çəkinmir. Bütün bunlar isə Rusiyanın çarəsizliyin göstəricisidir. Kremldə anlamalıdırlar ki, müharibə döyüş meydanında aparılır. Kreml təmsilçiləri Azərbaycanın Ukraynaya humanitar yardım göstərməsinə tamam fərqli, reallıqla heç bir əlaqəsi olmayan bəxış bucağından təqdim edirlər. Rəsmi Moskvanın ölkəmizə münasibətdə “qara piara” başladığı da müşahidə edilir. Moskva Azərbaycandan Ukraynaya göndərilən humanitar yardımların arxasında durna qarası “çirkli niyyətlər”in durduğunu deyərək Bakıya sərt xəbərdarlıq etmək cəsarətini də özündə tapıb. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin Azərbaycana ünvanladığı son açıqlamada məhz bu cür də deyilir. Həmçinin Rusiya Milli Antikorrupsiya Komitəsinin sədri Kiril Kabanov təxri-

Nadir şah Əfşarın 1747-ci ildə sui-qəsd nəticəsində öldürülməsindən sonra - XVIII əsrin ikinci yarısından etibarən Azərbaycanda müxtəlif xanlıqlar yarandı. XV-XVI əsrlərdə bütün Azərbaycanın ümumi ərazisi 410 min kvadratkilometr bərabər idi. Xanlıqlar dövründə bu ərazilər 20-dək feodal dövlət arasında bölüşdürüldü. Xanlıqlar arasında birlik yox idi. Onlar bir-biri ilə ədəvət aparırdılar ki, bu da xarici istilacılar üçün münib şərait yaradırdı. Rusiya istilalarından əvvəl Azərbaycan xanları - Quba xanı Fətəli xan, Şəki xanı Cələbi xan, urmiyalı Fətəli xan Əfşar, Qarabağ xanı Pənahəli xan və başqaları ayrı-ayrılıqda Azərbaycanı birləşdirmək üçün cəhdlər etsələr də, bir nəticə hasil olmadı. Çar Rusiyası Azərbaycan xanlıqlarını işğal edənə qədər Sibir xanlığını, Baltıyanı əraziləri, Qara dənizin sahillərini işğal edib böyük bir imperiya yaratmışdı. Artıq bu imperiyanın niyyəti Qafqazı ələ keçirmək və ordan isti dənizlərə doğru irəliləmək idi. Əlverişli coğrafi mövqeyi ilə fərqlənən Azərbaycan da çar Rusiyasının işğal

Azərbaycan xanlıqlarının istilasının birinci mərhələsi

planlarına daxil idi. Torpaqlarımızın işğalının birinci mərhələsi 1813-cü il oktyabrın 12-də imzalanan Güllüstan müqaviləsi ilə reallaşdı.

Güllüstan müqaviləsi - Rusiya imperiyası ilə Qacarlar dövləti arasında 1804-1813 illər müharibəsinin yekunlarını və Azərbaycanın həmin dövlətlər arasında birinci dəfə bölüşdürülməsini təsdiq edən sənəddir. Güllüstan müqaviləsinə əsasən, Şimali Azərbaycan (İrəvan və Naxçıvan xanlıqları istisna olmaqla) Rusiyanın, Cənubi Azərbaycan isə İranın tərkibinə qatıldı.

Müqavilənin mətni Böyük Britaniyanın Qacar imperiyasındakı nümayəndəsi sayılan və hakimiyyətə böyük təsir gücünə malik olan Ser Qor Ousli tərəfindən hazırlanıb. Müqaviləni Rusiya tərəfindən Nikolay Rtişev, Qacarlar tərəfindən isə Mirzə Əbülhəsən xan Elçi imzalayıblar. Azərbaycan ərazilərinin iki imperiya arasında bölünməsi müqavilənin 3-cü bəndi ilə təsbit olunub. Güllüstan müqaviləsinə əsasən, yalnız Rusiyaya Xəzər dənizində hərbi donanma saxlamaq hüququ verilir (maddə 5), ticarət malları üçün beş faizlik gömrük qoyulur, hər iki dövlətin tacirləri daxili gömrük vergilərindən azad olunurdular (maddə 8-10).

Qeyd etdiyimiz kimi, Güllüstan müqaviləsi iki imperiya arasında çoxillik müharibənin nəticəsi olaraq imzalanıb. XVIII əsrdən başlayaraq Rusiyanın Qara dəniz və Xəzər sahillərindəki torpaqlara doğru irəliləməsi Qafqazda vəziyyəti xeyli mürəkkəbləşdirdi. 1801-ci il sentyabrın 12-də Şərqi Gürcüstanın Rusiyaya birləşdirilməsi haqqında çar manifestindən sonra bütün Cənubi Qafqazı ələ keçirmək üçün perspektiv yarandı. 1803-cü ildə Car-Balakən, 1804-cü ildə Gəncə inadlı müqavimətdən sonra Rusiya tərəfindən işğal olundu.

Rusiya imperiyasının Qafqazda işğalçı fəaliyyəti Qacarları ciddi şəkildə narahat edirdi. 1804-cü ilin mayında Azərbaycana bütövlükdə yiyələnməyə çalışan İran rus qoşunlarının Cənubi Qafqazdan çıxarılması tələbini irəli sürdü. Rusiya bu tələbi rədd etdi və iki dövlət arasında diplomatik münasibətlər kəsildi. Rusiyanın Cənubi Qafqazda genişlənən istilalarının qarşısını

almaq üçün Fətəli şahın vəliəhdi Abbas Mirzə Rusiyaya qarşı 1805-ci ilin yazında hərbi əməliyyatlara başladı.

Bunun ardından Azərbaycan xanlıqlarının öz müstəqilliklərini itirmələri prosesi sürətləndi. 1805-ci il mayın 14-də Qarabağ xanlığı, mayın 21-də isə Şəki xanlığı Rusiya ilə müqavilələr imzaladılar. Lakin bu müqavilələr dövlətlərarası münasibətləri müəyyən edilmiş şərtlər əsasında, hüquqi yolla nizama sala bilmədi. Çünki Rusiya üzərinə götürdüyü öhdəlikləri sonadək yerinə yetirmədi. Qarabağ xanı İbrahim xan 1806-cı ildə Rusiya işğalçıları tərəfindən xaincəsinə qətlə yetirildi və 1822-ci ildə xanlığ ləğv edildi.

Şimali Azərbaycanın ən böyük xanlığının - Şirvanın Rusiyaya qatılması (1805) nəticəsində növbə Bakı xanlığına çatdı. 1806-cı ildə Bakı xanlığı, az sonra Quba xanlığı ələ keçirildi. Beləliklə, 1806-cı ildə demək olar ki, bütün Şimali Azərbaycan Rusiyanın hakimiyyəti altında idi. 1806-cı ildə Rusiya ilə Türkiyə arasında da müharibənin başlanması Rusiya-İran cəbhəsində rusların vəziyyətini nisbətən ağırlaşdırdı.

Sonradan Rusiya vəziyyətin onun xeyrinə dəyişməsinə nail oldu. Napoleonun Rusiya sərhədlərindən qovulması ilə rus qoşunlarının Avropa səfərinin başlanması nəticəsində beynəlxalq vəziyyətdə yaranan dəyişikliklər İranın Rusiya ilə Güllüstan müqaviləsinə bağlamasını sürətləndirdi. Artıq hərbi əməliyyatların Təbriz ərazisinə keçmə təhlükəsi yarandı. Bunun qarşısını almaq üçün Abbas Mirzə sülh danışıqlarına başlamağa icazə verdi. İngiltərə danışıqlarda vasitəçilik edirdi.

Yeri gəlmişkən, qeyd edək ki, iki imperiya arasında ixtilafların dərinləməsinə həmçinin digər dövlətlər də maraqlı idilər. Məsələn, Böyük Britaniya hökuməti qüvvədən düşmüş Qacarlar ilə Rusiya arasında barışığa yol verməməyə çalışırdı. 1810-cu ildə general Malkolm yenidən İrana gəlib çoxlu top və tüfəng getirdi. 1811-ci ildə Ouzli, Harford Consun yerinə Tehrana böyük elçi göndərdi. O, 1809-cu il müqaviləsi üzrə nəzərdə tutulan pul yardımının yeni üçillik məbləğini (360 min funt sterlinq və ya 600 min tümən) Fətəli şahı yetirdi. Tezliklə İngiltərədən Qacarlara 12 top, 12 min mərmir, 12 min tüfəng, 12 min əsgərin geyimi üçün mahud göndərildi. Lakin Böyük Britaniya bu kimi sözlərlə Rusiya ilə İran arasında çoxillik müharibənin sonsuzluğadək uzanmasına nail ola bilmədi və iki imperiya arasında Güllüstan müqaviləsinin imzalanması ilə müvafiqəti barışığı təmin edildi.

torpaqlarımız Araz çayı sərhəd olmaqla qzeyə və güneyə bölündü. Müqaviləni Rusiya tərəfindən İvan Paskeviç, İran tərəfindən isə Mirzə Əbdül Həsən xan imzalayıblar. Bununla da məmləkətimizin son 200 illik faciələri başlayıb.

Tarix boyunca dünya ədalətli və ədalətsiz müharibələrə şahidlik edib. Yəni əksər müharibələrin qalib və məğlub tərəfləri olduğu kimi, ədalətli və ədalətsiz tərəfləri də olub. Bir dövlət istilacılıq, təcavüzkarlıq savaşları aparıb, özge torpaqları hesabına

Torpaqlarımız ikinci dəfə qanlı savaş meydanına çevrildi

Rus çarı Aleksandr İranla sülh bağlanması haqqında manifestin ilkin layihəsini 1813-cü il dekabrın 12 (24)-də Fri- burda (İsvəcər) imzaladı. Xarici işlər naziri N.P.Rumyansev Sankt-Peterburqda manifesti alarkən, orada səhv olduğunu müəyyən etdi. Çünki manifestdə Rusiyaya keçən Qarabağ və Gəncə xanlıqlarının adı yox idi. Odur ki, manifest 1814-cü il yanvarın 4 (16)-də geri göndərildi. Müqavilənin ratifikasiya fərmanları tərəflər arasında növbəti dəfə mübadilə olundu. İranla sülh haqqında çar manifesti yalnız 1818-ci il iyulun 16 (28)-də, müqavilənin mətni isə avqustun 7 (19)-də elan edildi.

Güllüstan müqaviləsi Şimali Azər-

baycan və bütün Zaqafqaziyanın çar Rusiyası tərəfindən istilasını təsdiq edirdi. Bu müqavilənin bağlanması ilə Şimali Azərbaycanın Rusiya tərəfindən istilasının birinci mərhələsi başa çatdı. Lakin Güllüstan müqaviləsi Rusiya ilə İran arasında bütün ziddiyyətli məqamları aradan qaldırmadı. Müqavilənin birinci maddəsində bəyan edilən sülh uzun sürmədi. 1826-cı ildə tərəflər arasında ikinci müharibə başlandı. Azərbaycan ərazisi yenidən qanlı döyüş meydanına çevrildi. Bu müharibə isə 1828-ci il fevralın 10-da Türkmənçay müqaviləsinin imzalanması ilə yekunlaşdı və Azərbaycan ərazisi ikinci dəfə bölüşdürüldü. Belə ki, Türkmənçay müqaviləsinə əsasən

öz ərazilərini genişləndirməyə çalışıb. Digər dövlət isə ərazilərini qorumaq uğrunda müqavimət göstərirdi. Güllüstan və Türkmənçay müqavilələrinin imzalanması ilə nəticələnən çoxillik müharibələr isə həm İran, həm də Rusiya üçün ədalətsiz müharibə idi. Çünki bu müharibə onların heç birinin ərazisində deyil, üçüncü dövlətin - Azərbaycanın tarixi torpaqlarında gedirdi. Hər iki tərəfin məqsədi özlərinin imperiya maraqlarını təmin etmək idi. İtirən, ərazisi bölünən isə Azərbaycan oldu. O da kədərli faktıdır ki, hər iki müqavilədə Azərbaycan toponimindən, ümumiyyətlə, istifadə olunmayıb...

Mübariz, ABDULLAYEV

Sülh gecikəcək?

Ukrayna Vaşinqtonla yenidən müzakirəyə başlayır

ABŞ-Kiyev marşrutu: proses hansı istiqamətə yönələcək?

Yeri gəlmişkən, avqustun 25-də prezident Volodimir Zelenski ABŞ liderinin xüsusi nümayəndəsi Keyt Kelloqla görüşüb. Xarici mətbuatın məlumatına görə, Zelenski Vaşinqtonda Avropa liderləri ilə görüş zamanı əldə olunan bütün nəticələrin həyata keçirilməsinin vacibliyini vurğulayıb. “Şübhəsiz ki, bu, uğurlu sammit, Avropa və Amerika arasında əsl birliyin nümayişi idi. Ukrayna həmişə olduğu kimi dünyanı birləşdirir. Biz ABŞ-in Ukrayna üçün təhlükəsizlik arxitekturasının bir hissəsi olmağa hazır olduğunu yüksək qiymətləndiririk və komandalarımız bunun üzərində fəal işləyir. Biz əsas təhlükəsizlik prinsiplərinin yaxın gələcəkdə müəyyən ediləcəyini gözləyirik”, - o deyib.

Məlumatla görə, Kelloqla Zelenski arasında baş tutan görüşdə Rusiyalı real danışıqlara məcbur etmək və müharibəni bitirmək üçün təsir yolları müzakirə olunub. “Sanksiyalar, vəziyyətlər - hər şey gündəmdə qalmalıdır. Biz liderlər formatında danışmağa hazırıq. Əsas məsələləri həll etmək üçün bu formata ehtiyacımız var. Moskvada da eyni hazırlığın görülməsi lazımdır”, - Zelenski vurğulayıb. Ukrayna prezidenti həmçinin qeyd edib ki, Ukrayna və ABŞ üçün hərbi əməkdaşlıq vacibdir:

Göründüyü kimi, Ukrayna müharibəsi ətrafında gedən prosesin ikili inkişaf perspektivi hələ də aktual-

“İki yol var - silah alqı-satqısı müqaviləsi və pilotsuz təyyarə sazişi. Bu, bizim arsenallarımızı əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirə bilər. Biz PURL çərçivəsində iş tempini saxlayırıq. Bu, tə-

matik işlərin davam etdiyini, vəziyyətin çox mürəkkəb olduğunu bildirib. Rusiya mənbələrinin yazdığına görə, Prezident Zelenski bu həftənin sonunda Ukrayna və Rusiya arasında danışıqların mümkünliyünü müzakirə etmək üçün Ukrayna və Amerika komandalarının görüşünə elan edib.

Qeyd edək ki, bu görüş son

rəfəşlərin vəsaitlərindən istifadə etməklə Amerika avadanlıqlarının alınması üçün mühüm vəsaitədir və biz hazırda əlavə ölkələrin cəlb edilməsi üçün fəal işləyirik”, - o, yekunlaşdırıb.

Kelloq Ukrayna üçün təhlükəsizlik təminatları üzrə diplo-

10 gündə Kelloq və Zelenski arasında ikinci görüşdür. Avqustun 18-də Vaşinqtonda baş tutan görüşdə cəbhədəki vəziyyət və münaqişənin diplomatik nizamlanması yolları müzakirə edilmişdi.

rayna tərəfi ən ali səviyyədə Rusiya ilə görüş tələb edir - düzdür, Alyaska görüşündən sonra bu görüşün reallaşaca-

Avqustun ikinci ongünlüyündə Ukrayna-Rusiya müharibəsi ətrafında başlanan aktiv proses dayanmış kimi görünür - Vaşinqton görüşünün ardından hələ də sükot pozulmayıb. Nəzərdə tutulduğu kimi ölkə rəhbərlərinin fərqli formatlarda görüşü haqda da hər hansı bir anons səsləndirilmir. Amma bunun müqabilində silahlar susmur - cəbhədə, döyüş xəttində vəziyyət günü-gündən daha da çətinləşir. Vaşinqtonda Ukrayna, Avropa və ABŞ rəhbərliyinin görüşünün ardından razılaşdırılan məqamlarla bağlı işə proses davam etdirilir.

PURL çərçivəsində yardımlar davam edir

Zelenskinin bildirdiyi PURL Ukraynaya silahların alınması üçün istifadə olunacaq müdafiə dəstəyidir. Prioritized Ukraine Requirements List (Prioritetləşdirilmiş Uk-

rayna Tələblər Siyahısı) vasitəsilə bir çox ölkələr Kiyevə yardım göstərirlər. Bir neçə gün əvvəl Zelenski öz açıqlamasında bildirmişdi ki, bu vasitə ilə 1,5 milyard dollar cəlb edə bilini. Zelenski Telegram-da yazmışdı ki, “tərəfdaşlarla birgə həyata keçirdiyimiz yeni PURL müdafiə dəstəyi təşəbbüsümüz artıq nəzərəcarpacaq nəticələr verir. Bu gün bizim artıq 1,5 milyard dollarımız var”. Onun sözlərinə görə, NATO-nun Prioritetləşdirilmiş Ukrayna Tələblər Siyahısı təşəbbüsü sayəsində Alyansa üzv ölkələr Ukrayna üçün ABŞ istehsalı olan silahların alınmasında əməkdaşlıq edə bilərlər. Bu, həqiqətən də Ukraynanın müdafiəsini güclən-

dirən mexanizmdir. “Niderland 500 milyon dollar töhfə verib, Danimarka, Norveç və İsveçin birgə töhfəsi 500 milyon dollara çatıb, Almaniyaya isə daha 500 milyon dollar əlavə edib. Bu, həqiqətən əhəmiyyətli təkdir və mən Almaniyaya bu mühüm addıma görə minnətdaram”, - Ukrayna prezidenti əlavə edib.

O, digər ölkələrlə də danışıqların və müzakirələrin davam etdiyini vurğulayıb. “PURL çərçivəsində hər bir töhfə Ukraynanın xalqımızın həyatını qorumaq və ləyiqli sülhü yaxınlaşdırmaq qabiliyyətinə birbaşa sərməyədir”, - deyər Zelenski əlavə edib.

Müdafiə dəstəyi...

lenskinin Vaşinqtondan verdiyi ilk mesajda bildirilirdi ki, “Biz hamımız istəyirik ki, bu müharibə tez və dayanıqlı sülh ilə bitsin. Bu dəfə əvvəlki illərdə olduğu kimi olmamalıdır - nə 1994-cü ildə verilən, amma işləməyən “təhlükəsizlik zəmanətləri”, nə də Krim və Donbasın güzəstə edilməsi təkrar olunmamalıdır”.

Bunun qarşılığında ABŞ Dövlət katibi Marko Rubio isə ölkəsinin KİV-lərinə müsahibəsində demişdi ki, “əgər ukraynalılar bundan

(Moskvanın iddia etdiyi ərazilərdən - red.) əl çəkməyə hazır olmasalar və heç kim Ukraynaya buna səhv etməsə, sülh sazişi baş tutmaya bilər”.

Davam edən proses, daha doğrusu, Avropanın yenidən Ukraynaya yardım komitəsinə start verməsi isə onu göstərir ki, sülhlə bağlı nəticələr yenidən gecikmə ehtimalı yaşayır. Ukraynanın tələb etdiyi təhlükəsizlik zəmanətinə isə Avropa bu təzisləri ilə cavab verir.

S.İSMAYILZADƏ

Fransa hökuməti böhran astanasında

Ardıcıl hökumət böhranları son illərdə Fransa-nın realıqlarından birinə çevrilib. Baş nazirlər və onların komandaları tez-tez əvəzlənsə də, ölkədə kritik durum dəyişmir.

Hazırda Yelisey Sarayı yeni hökumət böhranı astanasındadır. Ölkənin Baş naziri Fransua Bayru sentyabrın 8-də Milli Assambleyada hökumətinin etimad səsverməsinə çıxarılacağını açıqlayıb. Bu qərar Fransa-nın böhrana doğru gedən maliyyə vəziyyəti fonunda qəbul edilib və Bayru bunu maliyyə məsələlərinə nəzarətin əsas amili kimi əsaslandırıb.

Baş nazirin məlumatına görə, prezident Emmanuel Makronun razılığı ilə sentyabrın 8-də Milli Assambleyanın fəvqəladə sessiyası çağırılacaq. O, bu sessiyada yeni siyasi proqram bəyan edəcək və onun ardınca etimad səsverməsi keçiriləcək. Əgər səsvermədən keçə bilməzsə, hökumət istefa verməli olacaq.

V Respublika tarixində ən zəif hökumət dəstəyi

Ötən ilin dekabr ayında parlamentdə Mişel Barnye hökumətinə etimadsızlıq fonunda Baş nazir postuna gələn Fransua Bayru təyinatının üstündən heç bir il keçməmiş sələfinin kədərli aqibəti ilə üz-üzə qalıb. Bu yerdə deyiblər ki, hayla gələn vayla gedər. Sələfi kimi, Mişel Barniyenin də təyinatı məhz Makronun ölkə qanunvericiliyini pozmaqla siyasi manipulyasiyalara əl atması sayəsində baş tutmuşdu. Qeyd edək ki, 73 yaşında Baş nazir postuna gələn Bayrunun lideri olduğu “Demokratik Hərəkatı” partiyası prezidentönlümlü “Birlikdə” siyasi koalisiyasına daxilidir.

Yeni Baş nazirin təyinatından cəmi səkkiz ay ötüb.

Ancaq bu qısa müddətdə işə yerə çatıb ki, ölkədə prezident - baş nazir (Makron - Bayru) V Respublika tarixində ən qeyri-populyar, ən az bəyənilən liderlər tandemi kimi dəyərləndirilir. Bununla bağlı IFOP institutunun “Journal du Dimanche” qəzeti üçün apardığı sorğunun nəticələrində məlumat verilir. Bu dəyərləndirmə reallığı əks etdirir və hakim komandanın iflası anlamına gəlir.

Sorğunun nəticələrinə görə, Makron cəmi 19 faiz, baş nazir Fransua Bayru isə 18 faiz ictimai dəstəyə malikdir. Beləliklə, onların birlikdə qazandığı ümumi razılıq səviyyəsi 37 faizə keçmir. Bu göstəricilər Fransa cəmiyyətində icra hakimiyyətinə münasi-

bətdə dərin narazılıq və ümumi məyusluğun bariz ifadəsidir.

Hətta Fransua Holland və Manuel Valls dövründə belə xalq arasında bu qədər aşağı dəstək qeydə alınmayıb. Həmin vaxtda Valls 38 faiz dəstəyə sahib idi və bu, ümumi razılıq səviyyəsini 51 faizə

çatdırdı. İndiki rəqəmlər isə V Respublika tarixində ən zəif hökumət dəstəyi kimi qiymətləndirilir.

misi isə qeyd edib ki, Fransa dövləti hər il 60 milyard avro borc ödəyir: “2027-ci ildə isə bu rəqəmin 80 milyard avroya qədər yüksəlməsi ehtimalı tam realdır.

Bayru hökuməti ölkənin üzvləşdiyi kritik durumdan çıxmaq üçün yenidən sətir büdcə siyasətinə keçid ssenarisini təklif edir. Belə ki, hökumət 2026-cı ildə büdcə kəsirini 4,6 faiz səviyyəsinə endirməyi planlaşdırır, lakin bunun üçün 40 milyard avro dan çox qənaət etmək lazımlı olacaq. Bu isə bir sıra xərclərin, o cümlədən sosial təyinatlı xərclərin azaldılması anlamına gəlir. Buna görə də parla-

mentdə hökumətə etimad səsverməsinin asan keçməyəcəyi ehtimal olunur. “Bu səsvermə, dövlət büdcəsində 44 milyard avroluq qənaət planının vacibliyini təsdiqləyəcək”, - deyər Bayru bildirib. Baş nazir iyul ayında təqdim etdiyi qənaət tədbirlərinin məqsədinin, ölkəni xroniki borc asılılığından qurtarmaq olduğunu vurğulayıb. “İndi qərar verməliyik. Büdcəmizi tarazlaşdırmaq və dövlət büdcəsində 2029-cu ilə qədər - borca nəzarəti bərpa etmək istəyirik, ya yox?”, - deyər Bayru əlavə edib. Onun sözlərinə görə, bu, milli təcili məsələdir, çünki ölkə “borc lənətinə qərq olur”.

Bayrunun qənaət planına daxil olan iki bayram gününün ləğvi kimi bözi təkliflər, ictimaiyyət və müxalifət tərəfindən kəskin tənqidlərə səbəb olub. Baş nazir buna cavab olaraq bildirib ki, bütün təkliflər etimad səsverməsindən sonra açıq şəkildə müzakirə olunacaq. Onun fikrincə, əvvəlcə əsas məsələdə, yəni istiqamət üzrə minimal razılaşma əldə edilməlidir. “Əgər bu razılaşma yoxdursa, heç nə dəyişməyəcək, biz məqsədimizə çatmayacağıq”, - deyər o bildirib.

Bayrunun bu addımı dərhal müxalifət partiyalarının sətir reaksiyası ilə qarşılanıb. Solçu “La France insoumise” (Qeyri-itaətkar Fransa) və Fransa Kommunist Partiyası hökumətin devrilməsi üçün səs verəcəklərini açıqlayıblar. Yaşılər Partiyası (Ekoloqlar) da eyni möv-

Hökumətin sərt qənaət planı ciddi etirazlar doğurur

qədədir və bildiriblər ki, bu səsvermə, əslində, istefa anlamına gəlir.

Ən güclü sağ müxalifət qüvvəsi olan Milli Birlik (Rassemblement National) Partiyası da hökumətə etimad göstərməyəcəyini açıqlayıb. Partiyanın lideri Jordan Bardella isə hökumətin sonunun gəldiyini bildirib.

Yeganə qeyri-müəyyən mövqe isə Sosialist Partiyasına aiddir. Baş nazir onlardan kompromis dəstəyi gözləyir, lakin partiya hələ rəsmi mövqə bildirməyib.

Fransa hökuməti siyasi və maliyyə baxımından kritik bir mərhələyə qədəm qoyur. Sentyabrın 8-də keçiriləcək səsvermə, yalnız siyasi prosedur deyil, həm də Bayrunun və hökumətinin gələcəyini müəyyən edəcək. Müxalifətin birləşmiş təzyiqi qarşısında Bayrunun dəstək tapa bilib-bilməyəcəyi hələ ki, açıq qalır.

Mübariz FEYİZLİ

Borc lənətinə gələn ölkə

Fransada getdikcə dərinləşən siyasi böhranı, ard-arda baş verən hökumət dəyişmələrini şərtləndirən çoxsaylı amillər sadalamaq mümkündür. Ölkə Makronun prezident səlahiyyətlərini icrasına başladığı 2018-ci ildən etibarən tarixinin ən çətin dönməindən keçir. Hazırkı siyasi komandanın, eləcə də Bayru hökumətinin üzvləşdiyi böhranın ən mühüm səbəbi isə kritik dərəcədə artan xarici borc və büdcə kəsiri ilə bağlıdır. Baş nazirin özü ölkənin xarici bor-

cunu sosial modelin üstündən asılan “Dəməkl qılıncı” adlandırıb. Ekspertlər bunu çox ciddi təhdid kimi dəyərləndirirlər. Fransa Milli Statistika və İqtisadi Tədqiqatlar İnstitutunun məlumatına görə, ölkənin xarici borcu 3,3 trilyon avronu keçərək ÜDM-in 113,7 faizinə çatıb. Ötən ilin ikinci yarısında Fransanın xarici borcu daha 72 milyard avro artıb. Proqnozlara görə, 2027-ci ilə qədər bu göstərici 3,6 trilyon avroya çata bilər. Hesablama Palatasının rəs-

Yeni AZƏRBAYCAN

http://www.yeniazərbaycan.com

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM - 0125984955,
0552004544
“Azərmətbuatayımı” ASC - 0124411991,
0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100,
0504560835

“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Bakmətbuat” MMC - 0124314313
“Ziya LTD” MMC - 0124977696,
0503067744

6 aylıq abunə - 79,20 AZN
12 aylıq abunə - 158,40 AZN

Milli kimlik və özünüdərək... Güclü dövlətimizin özəyini təşkil edən ideologiya!

Tariximizi, mədəniyyətimizi, dilimizi və ənənələrimizi qorumaq, bu dəyərləri gələcək nəsillərə ötürmək əsas məqsədlərdəndir. Uzun illərdən bəri azərbaycançılıq ideyası xalqımızın öz kimliyini dərk etməsinə və bu kimliklə fəxr etməsinə şərait yarıb. Azərbaycançılıq eyni zamanda ölkənin multikultural quruluşunu qoruyur və təşviq edir. Belə ki, milli ideologiyamız ölkəmizdə müxtəlif etnik və dini qrupların birgə yaşaması, Azərbaycanın multikulturalizm və dözümlülük nümunəsi kimi dünyada tanınmasına səbəb olub. Lakin bu ideya ilk olaraq milli birliyin və özünəməxsus kimliyin qorunması məqsədini güdür.

Azərbaycançılığın əsas elementlərindən biri vətəndaşlıqdır. Vətəndaşlıq özündə vətəndaşın si-

yasi, mənəvi, hüquqi, sosial keyfiyyətlərini cəmləşdirir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 52-ci maddəsinə görə, “Azərbaycan dövlətinə mənsub olan, onunla siyasi və hüquqi bağlılığı, habelə qarşılıqlı hüquq və vəzifələri olan şəxs Azərbaycan Respublikasının vətəndaşıdır”. İdeoloji baxımdan fərdin cəmiyyətə münasibəti və bu münasibətdə mövqeyi maraq kəsb edir.

Vətənə və xalqa xidmət

Azərbaycançılıq insanları vətənlərinə və xalqına xidmət etməyə çağırır. Bu, yalnız hərbi xidmət deyil, həm də ölkənin inkişafına töhfə vermək, milli iqtisadiyyatın gücləndirilməsi və sosial ədalətin təmin edilməsi kimi geniş sahələri əhatə edir.

Dil və ədəbiyyat

Azərbaycan dili milli ideyami-

zın əsas dayaqlarından biridir. Dilin qorunması, inkişafı və geniş istifadəsi ideyanın mərkəzində dayanır. Azərbaycan ədəbiyyatının təbliği və inkişafı da bu ideyanın mühüm hissəsidir, çünki ədəbiyyat xalqın düşüncə tərzini və dəyərlərini ifadə edir.

Ölkəmizin beynəlxalq imici

Azərbaycançılıq ideyası ölkəmizin beynəlxalq aləmdə mövqeyinin gücləndirilməsinə və ölkənin dünya arenasında daha da tanınmasına yönəlib. Bu, xüsusən Azərbaycanın müstəqillikdən sonra həyata keçirdiyi xarici siyasət və iqtisadi inkişafı ilə bağlıdır.

Ümumiyyətlə, azərbaycançılıq ideyasının təbliği müxtəlif yollarla həyata keçirilir. Xüsusilə, təhsil sistemimizdə, məktəblərdə və universitetlərdə Azərbaycan tarixi, mədəniyyətini, dilini öyrənmək və təbliğ etmək milli ideologiyamızın təbliğinə şərait yaradır. Gənc nəsillər arasında milli özünüdərək, vətənpərvərlik və tarixə bağlılıq hissinin formalaşdırılması vacibdir. Məktəb proqramlarında Azərbaycan tarixinin, ədəbiyyatının, dilinin və mədəniyyətinin

tədrisi gücləndirilməli, gənclərə bu dəyərlər haqqında daha geniş məlumat verilməlidir.

KİV-lərin rolu

Bu gün kütləvi informasiya vasitələri azərbaycançılıq ideyasının təbliği üçün çox güclü platformadır. Ölkəmizdə və dünyanın müxtəlif guşələrində yayımlanan proqramlar, sənədli filmlər, tarix və mədəniyyət haqqında verilişlər vasitəsilə Azərbaycançılıq ideyasının təbliği mümkündür. Məsələn, Azərbaycanın zəngin mədəni irsinə, tarixi qəhrəmanlarına, Azərbaycanın xarici siyasətini və dünya miqyasında əhəmiyyətini izah edən proqramlara üstünlük verilməlidir.

Bundan başqa, sosial media platformaları üzərindən Azərbaycanın mədəniyyətini və müstəqilliyini təbliğ etmək mümkündür. Gənclər, bloggerlik fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər vasitəsilə milli dəyərlərin təbliği, video və yazılarla Azərbaycanın gücünü göstərmək vacibdir.

Sərgilər və mədəniyyət evləri

Azərbaycanın milli sənətini və

əl işlərini tanıdan sərgilər təşkil etmək, həm də xarici ölkələrdə Azərbaycanın mədəniyyətini təbliğ etmək məqsədilə mədəniyyət evləri açmaq mədəniyyət siyasətimizin mühüm hissəsinə təşkil edir.

Eyni zamanda Azərbaycanın məşhur musiqiçiləri, rəssamları və yazıçıları vasitəsilə azərbaycançılıq ideyasının təbliği də vacibdir. Məsələn, xalq mahnıları, muğam, şeir gecələri və teatr tamaşaları vasitəsilə milli ruhun əks etdirilməsi milli ideologiyamızın təbliğinə xüsusi diqqət yetirilir.

Vətənpərvərlik və sosial fəaliyyətlər...

Azərbaycançılıq ideyasının təbliği yalnız milli kimliyin təşviqindən ibarət deyil, həm də xalqın birliyini və vətənpərvərliyini gücləndirməyə yönəlməlidir. Məsələn, azərbaycançılığın təbliği, ölkənin inkişafına dəstək olmaq məqsədilə müxtəlif xeyriyyə və sosial layihələr birləşdirilməlidir. Bu cür təşəbbüslər insanların milliyyət və ölkəsinə olan bağlılığını artırır.

Azərbaycançılıq ideyasının

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

Məqalə “Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi”nin maliyyə dəstəyi ilə “Azərbaycançılıq ideyasının təbliği” istiqaməti üzrə hazırlanmışdır

təbliği, bütün cəmiyyətin - dövlətin, media orqanlarının, mədəniyyət təşkilatlarının, təhsil müəssisələrinin və hər bir vətəndaşın birgə fəaliyyəti ilə həyata keçirilə bilər. Bu, yalnız tarixi, mədəni və dil dəyərlərinin qorunması deyil, həm də ölkənin gələcəyinə doğru bir inkişaf yoludur.

70 yaşlı Ginnes...

Dünyanın möcüzələri ilə yanaşı, onun rekord həddində olan hadisələri də yadda qalır. Çoxları “Ginnesin rekordlar kitabı”nın hansı zərurətdən, kimlər tərəfindən, hansı şəraitdə, nə vaxt yaradıldığını bilmir. Bəziləri adını eşitsə də, onun üzünü belə görməyib.

Rekordların bir araya toplanması ideyası 1955-ci ildə ağıla gəlib. Qeyri-adiliyi ilə yadda qalan həmin hadisələr bir yerə toplanaraq “Ginnesin Rekordlar Kitabı” adlanıb. Bu kitab insanlar tərəfindən göstərilən və təbiətdə qeydə alınan ən yüksək nəticələri ümumiləşdirən məcmuədir.

“Qızılı cüllüt”, yoxsa şotland tetrası?

Əslində, dünyaca məşhur olan bu kitabın yaradılması çox adi səbəblərdən baş verib. Kitab ilk dəfə 1955-ci ildə İrlandiyanın “Ginnes” pivə zavodunun sifarişli ilə nəşr olunub. O zamanlar belə məlumatları özündə saxlayan kitablar yox idi. Buna görə də həmin mübahisədə iştirak edən ser Hyu Biver qeyri-standart rekordlar və yarışmalar barədə məlumatlar əldə etməklə kitab tərtib etməyə qərar verir. İdeyanı həyata keçirmək məqsədi ilə o, 1954-cü ildə kitabın nəşri üçün “Guinness World Records Limited” adlı xüsusi agentlik yaradır. Kitabçanın hazırlanmasını isə əkiz qardaşlar Norris və Rossa Makuirterlərə həvalə edir.

Maraqlıdır, pivə zavodu ilə “Ginnesin Rekordlar Kitabı”nın nə əlaqəsi ola bilər? Verilən məlumatlara görə, zavodun direktoru Hyu Biver 4 may 1951-ci ildə tanışları ilə birlikdə ova çıxıb. Onda onların arasında “qızılı cüllüt”ün, yoxsa şotland tetra quşunun daha sürətlə ucması barədə mübahisə yaranıb.

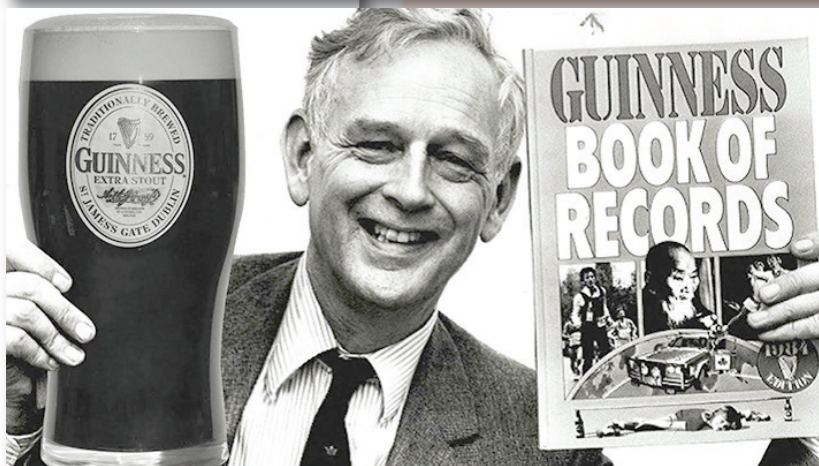
Həmin vaxt bu barədə soruq kitabı olmadığına görə, haqlı haqsız müəyyənləşdirə bilməyib. Bundan sonra ser Hyu Biver belə bir “soruq” kitabını tərtib etməyi qərara alıb.

İdeyanı həyata keçirmək üçün

Rekordların bir araya toplandığı kitab

100-dən çox ölkədə 24 dildə

Hazırda “Ginnesin Rekordlar Kitabı” dünyanın 100-dən çox ölkəsində, 24 dildə çap olunur. O, kitab ticarəti tarixində ən uğurlu kommersiya nəşridir. Kitab sahibləri iddia edirlər ki, onlar müəlliflik hüququ ilə qorunan və ən çox satılan kitabdır.

o, bu işi Londonda məlumat agentliyi saxlayan Norris və Ross Makuirter qardaşlarına tapşırıb. 1954-cü ildə soruq kitabının ilk variantı hazırlanıb çap edilir və onun 1000 nüsxəsi pulsuz paylanır. Növbəti il avqust ayının 27-də isə kitab formasında 197 səhifəlik ilk nəşri çapdan çıxıb satılmağa başlanır. Deyilənlərə görə, Milad bayramı ərəfəsində İngiltərədə ən çox satılan kitablar siyahısında ön sıraları “Ginnesin Rekordlar Kitabı” tutub. 1956-cı ildə kitab ABŞ-də 70 min nüsxə ilə satışa çıxarılıb.

Azərbaycanla bağlı rekordlar da kitabda öz əksini tapır. 28 oktyabr 1995-ci ildə “Ulduz” və “Nərimanov” metrostansiyaları arasındakı tuneldə qatarın alınması nəticəsində 300 nəfər həlak olmuş, 400 nəfərin isə xəsarət almaması kitabda əksini tapıb. Bu qəza “Ginnesin Rekordlar Kitabı”na ən dəhşətli metro qəzası kimi düşüb.

Cəbrayıl rayonunda anadan olmaş, həyatının 25 ilini qrafika sənətinə və kölgə rəsmləri çək

məyə
həsr etmiş
Fəxrəddin Vəliyev
2004-cü ildə adı “Ginnesin Rekordlar Kitabı”na düşmüş ilk azərbaycanlıdır. O, 5 dəqiqəyə 20

Kitaba düşmüş ilk azərbaycanlı

nəfərin siluetini çəkməklə bu şəərəfə nail olub.

Lənkəran rayonunun Aşağı Nüvədi kəndinin 7 yaşlı sakini Ələsgər Rəhim oğlu Həsənzadə isə “Ginnesin Rekordlar Kitabı”na düşən ən azyaşlıdır. O, 1 saat 45 dəqiqə ərzində barmaqlarının ucu ilə sinəsini yerə vurmaq şərtilə 3 min dəfə qalxıb enir. Bununla da adı kitaba düşüb. Bunlardan başqa, Neft Daşları “Ginnesin Rekordlar Kitabı”nda adı ən birinci dəniz neft platforması kimi tanınır. İçərişəhərdə fəaliyyət göstərən “Miniatur Kitab Muzeyi”, həmçinin 168 il yaşamış azərbaycanlı - Lərik sakini Şirəli Müslümov da uzunömürlülüyünə görə bu kitaba adı düşənlərdəndir.

Bundan başqa, ötən il Azərbaycanın Dövlət Bayrağı Meydanında ucaldırılan bayraq ölçüsünə görə “Ginnesin rekordlar kitabı”na düşüb. Qeyd edək ki, bayrağın ümumi çəkisi 500 kiloqramdan artıq, eni 36 metr, uzunluğu 72 metrdir.

Xatırladaq ki, “Ginnesin Rekordlar Kitabı” bir il əvvəl hazırlanır və növbəti il başlanan kimi təqdimatı keçirilir.

Yeganə BAYRAMOVA

Beyin qorxulu xatirələrlə necə mübarizə aparır?

İnsanlar həyatları boyu travmatik hadisələr və ya mənfi təcrübələr nəticəsində bəzi obyektlərdən, heyvanlardan və ya vəziyyətlərdən qorxmağı öyrə-

nə bilirlər. Bu qorxuların zamanla necə zəiflədiyini öyrənmək isə fobiya və ya narahatlıq pozuntularının müalicəsində mühüm rol oynaya bilər. Ruhr

Universiteti Bochum, Paris Beyin İnstitutu və digər mərkəzlərin alimləri bu mövzuda yeni araşdırma aparıblar. Onların “Nature Human Behavior” jur-

müəllif Nikolay Axmacherin sözlərinə görə, sönmə öyrənilməsi dəyişən mühitə uyğunlaşmaq üçün əsas qabiliyyətdir. Məsələn, nasazlıq zamanı təh-

lükəli görünən bir cihaz başqa bir şəraitdə təhlükəsiz ola bilər. Beyin də bu yeni məlumatı öyrənərək əvvəlki qorxu reaksiyasını zəiflədir.

Tədqiqat epilepsiya müalicəsi çərçivəsində beyninə elektrodlar yerləşdirilmiş xəstələrlə aparılıb. İştirakçılara məişət cihazlarının şəkilləri göstərilib, bəziləri isə qorxulu səslər və təsvirlərlə müşayiət olunub. Sonra isə həmin cihazların təhlükəsiz olduğu yeni kontekstdə təqdim edilib. Nəticələr göstərib ki, amigdaladakı reaksiyalar qorxunun deyil, daha çox stimulların təhlükəsizliyi ilə əla-

qəli olub. Prefrontal korteksdə isə kontekstə aid xatirələrin daha dəqiq formalaşdığı müşahidə edilib. Əgər öyrənilən təhlükəsizlik yalnız müəyyən bir mühtəməldədirsə, başqa kontekstdə qorxu yenidən qayıda bilər. Alimlər bildirirlər ki, bu nəticələr qorxu yaddaşının necə işlədiyini daha yaxşı anlamağa imkan verir və gələcəkdə virtual realıq texnologiyaları ilə təcrübələrin genişləndirilməsi planlaşdırılır.

Araşdırma fobiya və ya narahatlıq pozuntularının müalicəsində yeni terapeutik yanaşmalara işıq tuta bilər.

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası

Baş redaktor:
Alqış HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com

Ünvan: Bakı - AZ-1000. Üzviyər Hacıbəyov - 66

Telefonlar:
598-37-76, 498-82-21
498-81-24, 498-19-84

İndeks: 67100
Lisensiya: N-B-317

Tiraj: 4822
Sifariş: 1780

“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayon filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilib.

Qəzet 1993-cü ilin
aprel ayında nəşr olunur.
Məsul nəvbətçi:

Yeganə Bayramova